

İlk ali təhsilli Azərbaycan heykəltaraşı

O, seçdiyi sənətin zirvəsinə yalnız istedadı ilə deyil, həm də əzmkarlığı ilə yüksəldi. Həyat qarşısına nə qədər çətinliklər çıxarsa da, bütün ömrünü sarsılmaz əzmi ilə yaşadı, məşhurlaşdı, adı ali təhsil almış ilk azərbaycanlı heykəltaraş kimi incəsənət tarixinə yazıldı...

Mirələsgər Mirqasımov 1924-cü il fevralın 9-da Bakı şəhərində dünyaya gəldi. O, müasir Azərbaycan tibb elminin əsaslarını qoyanlardan biri, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının ilk prezidenti Mirəsədulla Mirqasımovun oğlu idi. Mirqasımovlar nəslinin gözəl ənənələrinin qorunub saxlanıldığı bir ailədə böyüyən Mirələsgər Mirqasımovla uşaqlıq illərindən əməyə sevgi, elmə maraq aşılırdı.

Kiçik yaşlarında mübtəla olduğu xəstəlik uşaqlıq sevincinin üzərinə kölgə saldı. Mirələsgər Mirqasımov altı yaşında ikən onurğa beyni iltihabı xəstəliyi səbəbindən eşitmə qabiliyyətini itirdi. Müalicə olunsa da, eşitmə qabiliyyətini bərpa etmək mümkün olmadı. Nitq qabiliyyətini itirmək təhlükəsi olduğu üçün anası Ceyran xanım onunla xüsusi məşğul olur, oğluna özü tərtib etdiyi əlifba ilə oxumağı öyrədirdi. Anasının sayəsində Mirələsgər Mirqasımovun karlar məktəbinə getməsinə ehtiyac qalmadı. Çox keçmədi ki, o, oxumağı öyrəndi. Sonra dodaq və mimika oxuma texnikasına loqoped Natalya Raunun köməyi ilə yiyələnerək təhsilini davam etdirdi. Anası ona həsr etdiyi "Bir ananın qeydləri" kitabında oğlu barədə yazırdı: "Onun hissələri və qavrayışı öz incəliyi ilə seçilirdi. O, özünəməxsus duyğulara malik idi və hər şeyi çox tez başa düşürdü. İstənilən mühitdə çox cəsarətlə hərəkət edirdi. Heç vaxt rahatlığını itirmir, gündəlik çətinlikləri qəbul edirdi. Bu, onun hüzurunu pozsa belə hər zaman düşündüyü kimi hərəkət edirdi".

Azrular kiçik yaşlarından könlünün qapısını döyürdü. Mirələsgər Mirqasımov uşaqlıqda gah pilot, gah aqronom, gah da biolog olmaq xəyalı ilə yaşayırdı. Rəsm çəkməyi, həkəltaraşlığı çox sevirdi. Hər gün vaxtının xeyli hissəsini bu sevimli məşğuliyyətinə həsr edirdi. Oğlunun bacarığını və həvəsini gören Ceyran xanım qonşuluqda yaşayan məşhur heykəltaraş Pinxos Vladimiroviç Sabsaydan xahiş etdi ki, uşağın yaradıcılıq qabiliyyətini sınısın. Sabsayın rəhbərliyi ilə Mirələsgər Mirqasımov oxuduğu Valter Skottun romanının qəhrəmanı Kventin Dorvardın gildən hazırlanmış heykəlini hazırladı. Heykəl Sabsayın çox xoşuna gəldi və onun istedadını yüksək qiymətləndirirdi.

Mirələsgər Mirqasımov Əzim Əzimzadə adına Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Məktəbində təhsil almağa başladı. 1944-cü ildə məktəbi fərqlənmə diplomu ilə başa vurdu. Təhsilini davam etdirmək üçün Leninqrad (indiki Sankt-Peterburq) şəhərinə yollandı. İ.Y.Repin adına Leninqrad Boyakarlıq, Heykəltaraşlıq və Memarlıq İnstitutuna daxil oldu. Böyük maraqla oxuyub öyrənirdi. Oradan anasına göndərdiyi məktubunda yazırdı: "Ana, proqramımız çox gərgindir. Tezliklə tökmə gipsdən fiqur hazırlayacağıq. Bura çox soyuqdur. Bəzi emalatxanalarda temperatur 0-dan aşağıdır". Başqa bir məktubunda isə Heykəltaraşlıq fakültəsində ən yüksək qiymətlər alması, heykəltaraşlıq imtahanından "əla" qiymət almış iki tələbdən biri olması xəbəri ilə anasını sevindirirdi. Mirələsgər Mirqasımov "Qəhrəman neftçilər" adlı dissertasiyasını 1950-ci ildə

müdafie etdi. Təhsilini uğurla başa vurdu, ilk ali təhsilli peşəkar Azərbaycan heykəltaraşı oldu. 1951-ci ildə Azərbaycana döndü. Həmin il S.Quliyevlə birgə Xankəndi şəhərində Leninin abidəsini hazırladı.

Mərmər üzərində həkk olunmuş "Qız portreti" adlı heykəltaraşlıq işi Mirələsgər Mirqasımovu məşhurlaşdırdı. Heykəltaraş "Qız portreti", "Neftçi" və "Göyərçinli qız" əsərləri ilə respublika və Zaqafqaziya sərgilərində iştirak etdi. Sonralar heykəlləri ümumittifaq sərgisində, 1955-ci ildə Varşavada keçirilən V Ümumdünya Gənclər Festivalında sərgiləndi. Mirələsgər Mirqasımov beynəlxalq müsabiqədə qalib gələn ilk azərbaycanlı heykəltaraş oldu. Bürüncdən hazırladığı "Neftçinin portreti" əsəri 1961-ci ildə Ümumdünya İncəsənət Sərgisinin açılış zalında, 1967-ci ildə isə heykəltaraşın digər əsərləri ilə birlikdə Monrealda keçirilən Ümumdünya Sərgisində nümayiş olundu. Rusiya, Polşa, Bolqarıstan, Almaniya, Kanada, Misir və digər ölkələrin muzeylərində əsərləri sərgiləndi.

O həm dəzəgah, həm də monumental heykəltaraşlıq sahəsində müəllifi olduğu bir-birindən dəyərlili əsərləri ilə sənətsevərlərin diqqətini, sevgisini qazandı. Heykəltaraş Cəfər Cabbarlının (Bakı), Nəriman Nərimanovun (Sumqayıt), Cəlil Məmmədquluzadənin (Naxçıvan) abidələrinin müəllifidir. Mirələsgər Mirqasımovun müəllifi olduğu "M.Ə.Sabirin büstü", "At", "Şir", "Qız portreti", "Ana portreti", "Göyərçinli qız", "Şah yaylaq", "C.Cabbarlı", "Neftçi Qurban", "Azadlıq", "Xəzri", "Akademik Mirəsədulla Mirqasımov", "Hərəkət qüvvətdir" və başqa əsərləri Azərbaycan dəzəgah heykəltaraşlığının ən gözəl nümunələrindən sayılır.

Onun Azərbaycan incəsənətinin inkişafındakı parlaq xidmətləri yüksək qiymətləndirilib. Mirələsgər Mirqasımov Əməkdar incəsənət xadimi (1963), Xalq rəssamı" (1982) fəxri adlarına layiq görülüb. "Şöhrət" ordeni ilə (1996) təltif edilib.

O, 2003-cü il noyabrın 9-da dünyasını dəyişib. Küçə və meydanları, böyük sərgiləri, muzeyləri bəzəyən, əsl sənət inciləri sayılan əsərləri heykəltaraş Mirələsgər Mirqasımovun adını yaşadır.

*Zöhrə FƏRƏCOVA,
"Azərbaycan"*